

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Збірник наукових праць
ПЕРСПЕКТИВА**

**Випуск 37
2021**

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Збірник наукових праць

«ПЕРСПЕКТИВА»

Випуск 37

Херсон – 2021

УДК 632

МИША КУРГАНЦЕВА. ПОШИРЕННЯ ТА ШКОДОЧИННІСТЬ

Вєлькін О.А. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня агрономічного факультету ХДАЕУ

Урсал В.В. – кандидат с.-г. наук, доцент ХДАЕУ, науковий керівник

Постановка проблеми. Доволі часто в степу чи на полях можна побачити великі кучі з трави та землі які виникають за 2-3 тижні по осені на до цього рівних як стіл поверхнях. Ці споруди, інколи більш ніж двометрового діаметру та висотою до пів метра побудовані дрібним гризуном вагою біля 20 г. – мишею курганцевою. Миша курганцева за морфологічними ознаками практично ідентична до миші хатньої, через що їх доволі довго вважали одним видом. Але миша хатня не будує курганчики, а миша курганцева не проживає у домівках людей.

Стан вивчення проблеми. Миша курганцева відноситься до сімейства мишачі, роду миші хатні, виду миша курганцева. Латинська назва: *Mus spicilegus*. Розмір: довжина тіла - 60-75 мм, хвоста -55-65 мм Вага: 12-20 г Забарвлення: спина сіро-бура, з широкою бурою смугою вздовж хребта, черево світле. Тривалість життя: у природі 10 місяців, у неволі до 3,5 років. Ареал проживання миші курганцевої у Європі, охоплює степову та лісостепову зону. В Україні вид найбільш поширений в степу, а в останні десятиліття його ареал суттєво розширюється на північ і схід.

Гризун добре пристосувався до життя в умовах розораного степу, харчуючись насінням культурних злаків і будуючи свої курганчики прямо серед полів. Розмір курганчика залежить від навколишньої рослинності. Найбільші, до 2-2,5 м у діаметрі та до 50 см у висоту, миші будують на прибраних полях кукурудзи або соняшнику. У степу та серед посівів озимої пшениці курганчики менші. У мишачі палати ведуть кілька ходів. На рівні землі розташовані запаси: колоски злаків, насіння бобових, полину та інших рослин, що ростуть поблизу. Іноді їхня загальна маса досягає 20 кг. Одній тварині на добу необхідно близько 3 г насіння. Зверху запаси прикриті шаром сухої трави, листя та землі товщиною 20-30 см. У центрі курганчика, на глибині 20-40 см (іноді глибше), розташоване гніздо. Воно є сферою із щільними стінками із сухої трави. Взимку ґрунт промерзає на 30-40 см, але завдяки влаштуванню курганчика температура в гнізді може досягати 20°C. Зоологи виявили, що вміст мишачих комор іноді відрізняється не тільки за складом насіння. Наприклад, бувають здвоєні курганчики: один заповнений травою і листям, яке пріє і прогріває гніздо, а в другому — сухі зерна, якими звірятка харчуються. Тепло приваблює різноманітних гостей. Так, у ґрунті навколо гніздової камери зимують личинки комах. У самому мишачому будинку теж багато мешканців: хижі жуки стафіліни та жужелиці полюють на блох та кліщів. Інші

комахи поїдають рослинні рештки. Іноді в курганчиках влаштовує нори і витісняє будівельників більший конкурент – полівка звичайна.

Миші курганцеві на відміну від хатніх створюють пари і піклуються про потомство. Будівництво курганчиків здійснюється цілою мишиною сім'єю. Зазвичай це сімейна пара та їх останній виводок. Зимуює в кожному курганчику від 4 до 9 гризунів. Взимку старі тварини помирають, а молоді досягають до весни статевої зрілості і починають розмножуватися ще в курганчиках де формується 1-2 виводки. Пізніше молоді тваринки залишають сімейне гніздо в пошуках неспорідненої пари.

Шкідливість миші курганцевої для сільськогосподарського виробництва полягає у пошкодженні посівів озимих культур, формуванні на полях численних нір та курганчиків, які ускладнюють проведення якісного обробітку ґрунту.

У боротьбі з мишоподібними гризунами велике значення має оптимальне поєднання агротехнічних, організаційно-господарських та хімічних заходів. Насамперед, сівозміни — посів озимих по стерньовим попередникам суттєво збільшує ймовірність їх пошкодження мишоподібними гризунами. Збирання зернових у ранні терміни і без втрат погіршує кормову базу та знижує інтенсивність розмноження курганцевої миші та інших гризунів, що сприяє зниженню їх чисельності. Цьому ж сприяє і боротьба з бур'янами. Значно стримують розмноження мишоподібних гризунів післяжнивне луцення стерні, заробка пожнивних залишків, рання основна обробка ґрунту. Застосування отруйних принад для регулювання чисельності миші курганцевої є менш ефективним в порівнянні з іншими мишовидними гризунами, тому що вона його не споживає зразу, а накопичує. Більш ефективним у такому випадку є застосування біологічних препаратів.

Висновки. Територія України входить до зони постійної шкідливості мишоподібних гризунів (загін Rodentia). Тут регулярно, у тих чи інших регіонах, складаються сприятливі умови для їх масового розмноження, особливо при збиранні зернових культур, соняшника, цукрових буряків, кукурудзи. Для попередження масового розмноження миші курганцевої необхідно проводити систематичні обліки гризунів маршрутним чи майданчиковим методами, проводити профілактичні та у разі необхідності винищувальні заходи з метою зниження її чисельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загороднюк І. В. Таксономічна ревізія та діагностика гризунів роду *Mus* зі Східної Європи // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". - Асканія-Нова, 2002. - Том 4. - С. 130–140.
2. Соколов В. Е., Котенкова Е. В., Лялюхіна С. И. Биология домової и курганчикової мишей. - М.: Наука, 1990. - 208 с.